

Commandant vertelt over de brand in De Punt

Als je 'eigen mensen' kwijt bent

Huiveringwekkend was het verhaal van Fred Heerink over de drie omgekomen brandweermannen in De Punt, op 9 mei 2008. In een volle kantine van de kazerne in Zutphen gaf hij uitleg over de technische kant van het ongeluk, maar praatte hij ook over de emotionele gevolgen. Zo werd duidelijk hoe de brand, die relatief onschuldig begon, kon uitgroeien tot de ultieme nachtmerrie voor de brandweer.

“Zoals bij alle dingen in je leven die grote gevolgen hebben, weet ik nog precies wat ik deed”, begon Heerink, commandant van de Regionale Brandweer Drenthe. “Het was mooi weer, vlak voor Pinksteren. Het spijkertje dat ik in mijn nieuwe houthok aan het slaan was, kan ik nu nog aanwijzen.” En dat terwijl de brand op een scheepswerf zich aanvankelijk niet als bijzonder gevaarlijk liet aanzien. “De melding was: brand in een grote loods met voornamelijk boten. Binnen tien minuten was de eerste brandweerauto erbij, en de eerste cameraploeg ook. Dat was trouwens achteraf een voordeel, omdat de beelden veel informatie opleverden voor het latere onderzoek.”

Brand

Het verloop van de brand is inmiddels al vaak besproken: het zicht in de loods is goed, dus vier man vinden het verantwoord om naar binnen te gaan en te proberen het pand van binnen uit te verkennen. Als ze nog maar net binnen zijn, worden ze omvergeblazen door een explosieve uitbreiding van de brand. De ene brandweerman die teruggaat omdat zijn slang vastzit, overleeft het. De andere drie worden later teruggevonden; zij hebben waarschijnlijk nog wel geleefd totdat hun ademlucht op was. Voor hun collega's wordt de reddingspoging een berging. Heerink liet de geluidsopnamen van de Meldkamer horen. Het begon als een redelijke routineklus. ‘De jongens’ wordt succes gewenst, en er wordt wat gegrapt over telepathie als er versterking wordt aangevraagd. Maar dan horen we de bevelvoerder zeggen dat hij “eigen mensen kwijt is”, en dat kan de centralist nauwelijks geloven.

Onderzoek

Na het blussen komen de onderzoeken. B&W van Tynaarlo laat onderzoek doen via de NVBR. Maar daarnaast zijn er natuurlijk ook nog de arbeidsinspectie, de politie (het OM), het IOOV en de Onderzoeksraad voor Veiligheid. Heerink: "Vlak na het ongeluk trokken de onderzoekers samen op, ook uit piëteit met de (familie van) de slachtoffers en de korpsleden. Even dreigde namelijk dat verschillende brandweermensen meerdere malen gehoord zouden moeten worden, en dat wilden we zoveel mogelijk voorkomen. Maar die eensgezindheid was al gauw over. Ieder onderzoeksinstituut heeft namelijk zo zijn eigen invalshoeken en belangen, en de druk is enorm. Materialen worden in beslag genomen, mensen worden verhoord; het houdt je dag en nacht bezig, die eerste maanden."

En de conclusies? De nationale Onderzoeksraad voor de Veiligheid komt in april met de resultaten van zijn onderzoek, maar tot nu toe is duidelijk dat:

- de zogenaamde 'binnenaanval' – waarop alle brandweermensen worden getraind – niet altijd zinvol is, en soms letterlijk levensgevaarlijk;
- de 'procedure vermissing eigen personeel' in verschillende omstandigheden verschillend kan uitpakken;
- ervaring tégen je kan werken; je kunt denken dat je bepaalde gevaren herkent en goed kunt inschatten, maar het is toch altijd weer anders.

Heerink ziet een mogelijk probleem in het feit dat er zoveel onderzoeken worden gedaan. Wat gebeurt er immers als de conclusies verschillend zijn? Maar het feit dát er onderzoek wordt gedaan, helpt nabestaanden en collega's wel bij het nazorgtraject. Je wilt toch antwoorden op de vele vragen. Daarom alleen al moet er volgens Heerink snel een verkennend onderzoek worden gedaan na een dergelijk drama.

Uitvaart

Uiteraard vereiste de uitvaarten van de drie slachtoffers specifieke aandacht. De gemeente Tynaarlo werd daarin bijgestaan door het Begravenis Bijstandsteam (BBT) van de branchevereniging NVBR. "We hebben onderschat hoe snel de berichtgeving tegenwoordig gaat. Voordat de commandant van de omgekomen collega's langs de drie families was gegaan, was de berichtenmachine al volop bezig. Iedereen belt en fotografeert, dat houdt je niet in de hand.

Het BBT komt met een klein legertje en regelt alles. Dat geeft natuurlijk wel eens spanning. Je hebt tenslotte ook je eigen processen door te lopen, fysiek en mentaal.

Ook het Bedrijfs Opvang Team maakte overuren. Het is immers onvoorstelbaar wat een gevolgen dit heeft voor een korps, het verdriet, de woede, maar ook de gevolgen van het 'gehoord worden' door de politie. Het zal je maar gebeuren: eerst de opluchting dat er geen sprake is van schuld, en even later wordt de eigenaar van de werf alsnog opgepakt. En dan is er zakelijk ook nog de nasleep van diverse verzekeringskwesaties."

Verder

Het is – onder andere – Fred Heerink's wens om de lessen en ervaringen van dit ongeval bij heel brandweer Nederland bekend te krijgen: "Het gaat mij niet alleen maar om de repressieve oplossingen zoals 'geen binnenaanval meer', maar veel meer om wat er in de hoofden van bijvoorbeeld de bevelvoerders omgaat. Waarop baseer je de beslissing over de manier van brandbestrijding? In hoeverre laat je je leiden door vaste patronen en oplossingen?" En ook uit de nazorg kunnen we lessen trekken: "Je moet de nabestaanden zoveel mogelijk op hetzelfde moment op de hoogte brengen, maar ook altijd de nabestaanden éérst, dan de collega's van de post, en dan pas de rest van de wereld. Het werkte ook goed dat we een vast familiecontactpersoon aangesteld hadden.

De mediadruk is enorm, en iedereen insinueert en reageert via internet, dus je zoekt toch een zeker houvast. Ook zijn er spontane initiatieven zoals een stille tocht, waar je geen invloed op hebt, maar waar je wel bij moet zijn."

Later

In de periode na het ongeval veranderde de crisisorganisatie langzamerhand in een projectorganisatie.

Waar eerst in de media de drie omgekomen brandweermensen nog met naam en toenaam werden genoemd, werden het later: "drie omgekomen brandweerlieden", en nog weer later is er alleen sprake van: "het incident in De Punt".

Heerink: "Je kunt je niet voorstellen wat de gevolgen van zo'n ongeluk zijn. Je hebt dan ook veel mensen nodig voor de fysieke, maar vooral mentale verwerking.

Voor korps en regio is het nog niet over, en over een jaar nog niet, het zal ons altijd bijblijven."

Herma van Eijk